

Familierelaties, huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland

Samenvatting

Bonaire

Saba

Sint Eustatius

**Ton Liefwaard, Judi Mesman, Merel Griffith-Lendering,
Tamara Salsbach en Johan Kruip**

**Universiteit Leiden, University of Curaçao
en UNICEF Nederland**

**Universiteit
Leiden**

Voorwoord

De uitkomsten van het onderzoeksproject dat zich richt op *familierelaties, huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland* worden gepresenteerd in drie rapporten die de resultaten voor elk van de drie eilanden in Caribisch Nederland, Bonaire, Saba en Sint Eustatius, specifiek beschrijven en analyseren. Deze samenvatting biedt achtergrondinformatie en presenteert de belangrijkste resultaten van het project als geheel. Ze dient in combinatie met de drie afzonderlijke rapporten te worden gelezen, aangezien de resultaten en aanbevelingen zijn toegesneden op de specifieke context van elk eiland op zich. Aanvullend zijn er conclusies en aanbevelingen die voor alle drie de eilanden relevant zijn en idealiter door de openbare lichamen en andere stakeholders gezamenlijk zullen worden opgepakt.

Het onderzoeksteam wil Carmen Grefte en Jantine Homan van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bedanken voor hun vertrouwen en steun gedurende het onderzoeksproject. Bovendien wil het team zijn dankbaarheid uitspreken tegenover alle professionals, gemeenschapsleden en collega's die op een of andere wijze hebben deelgenomen aan het onderzoek (de volledige lijsten met namen staan in de afzonderlijke rapporten). Onze speciale dank gaat uit naar de leden van de klankbordgroepen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Het onderzoeksteam hoopt dat de uitkomsten van het onderzoek de drie eilanden zullen helpen bij het verbeteren van hun strategieën en programma's, om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen en hun burgers effectief te beschermen, terwijl ze voortbouwen op de verschillende sterke punten van de gemeenschappen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Het team was onder de indruk van de betrokkenheid en toewijding van professionals en gemeenschapsleden met wie ze tijdens hun bezoeken aan de eilanden kennismaakten, alsook van de inzichten die de deelnemers aan de interviews en focusgroepen deelden. Het team zou de Nederlandse regering willen aanmoedigen om de Openbare Lichamen, professionals en gemeenschappen te ondersteunen in hun pogingen om de rechten van burgers in overeenstemming met de internationale mensen- en kinderrechten volledig te respecteren, te beschermen en te vervullen op een manier die aansluit bij en rekening houdt met lokale realiteiten, culturen en gewoonten.

Leiden, Willemstad, Den Haag, 25 maart 2024

Prof. dr. Ton Liefwaard
Prof. dr. Judi Mesman
Dr. Merel Griffith-Lendering
Mr. Tamara Salsbach
Johan Kruip MSc

Achtergrond

Op 11 mei 2011 werd het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en kinderen (Verdrag van Istanbul) aangenomen. Het Verdrag van Istanbul is een mensenrechtenverdrag van de Raad van Europa dat geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld bestrijdt. Het heeft tot doel om geweld te voorkomen, bescherming van slachtoffers te bevorderen en een einde te maken aan de straffeloosheid waarmee daders geweld plegen. In Europees Nederland werd het Verdrag op 1 maart 2016 van kracht. Dat het Verdrag destijds niet ook in Caribisch Nederland werd bekrachtigd, had te maken met het feit dat de aanpak van geweld tegen vrouwen, huiselijk geweld en kindermishandeling aldaar nog niet voldeed aan de verplichtingen die uit het Verdrag voortvloeien. De Nederlandse regering stelt zich momenteel ten doel om het Verdrag binnen afzienbare tijd in Caribisch Nederland te bekrachtigen (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2022a). Dit doel is nauw verweven met de ambitie om de rechten van het kind in Caribisch Nederland volledig te beschermen, zoals die zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK), dat van toepassing is op Bonaire, Saba en Sint Eustatius, als speciale gemeenten van Nederland.

Om beleid inzake huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland verder te ontwikkelen, heeft de programmadirectie *Zorg en Jeugd Caribisch Nederland (ZJCN)* van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport opdracht gegeven tot een nulmetingsonderzoek naar de houding van inwoners van Caribisch Nederland ten aanzien van het gebruik van geweld in de opvoeding en in familie- en partnerrelaties. Het ministerie verwachtte dat deze nulmeting voor beleidshervorming en beroepspraktijken tastbare suggesties zou opleveren met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Bovendien heeft het ministerie bij zijn opdracht tot dit onderzoek als overkoepelend doel om een basis te leggen voor vijfjaarlijkse vervolgmetingen. Dit onderzoek is een reactie op de afwezigheid van enige structurele en periodieke verzameling van uitgesplitste data over huiselijk geweld en kindermishandeling, een van de verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag van Istanbul en het IVRK (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2022a, p. 2 en 3 met een verwijzing naar art. 11 van het Verdrag van Istanbul; zie ook UNICEF 2019).

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidde:

Wat is de houding van inwoners van Caribisch Nederland ten aanzien van ouderschap en met name ten aanzien van het gebruik van geweld bij de opvoeding of in familie- en partnerrelaties?

Het onderzoek werd uitgevoerd door de Universiteit Leiden, in samenwerking met de University of Curaçao en UNICEF Nederland. Het onderzoeksteam beklemtoonde het belang van :

1. niet alleen onderzoek doen naar problemen in familierelaties, maar ook naar sterke punten en bronnen van veerkracht; en
2. het betrekken van het perspectief van jongeren; en
3. het koppelen van het Verdrag van Istanbul aan het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind; en
4. het uitvoeren van het onderzoek op een cultuur-sensitieve manier; en
5. rekening houden met gender-gerelateerde problemen; en
6. het hanteren van een mix van methodes die zowel kwantitatieve als kwalitatieve inzichten opleveren.

Gedurende het hele onderzoek werd het onderzoeksteam ondersteund door klankbordgroepen op elk eiland, met lokale stakeholders (d.w.z. professionals en leden van de gemeenschap).

Methoden

Het project begon met een bezoek van het onderzoeksteam aan elk van de eilanden in februari 2023 (Saba en Sint Eustatius) en maart 2023 (Bonaire). Meer gedetailleerde informatie over deze bezoeken is te vinden in de afzonderlijke onderzoeksrapporten. Hoewel de bezoeken oorspronkelijk niet als databronnen waren bedoeld, bleken ze uitermate nuttig te zijn voor het begrip van de plaatselijke context, het ontwikkelen van cultuursensitieve meetpunten, en het interpreteren van de data.

In aanvulling op de informatie die tijdens de bezoeken van het team aan de eilanden is verworven, zijn de belangrijkste data voor dit onderzoek door middel van vier methoden verzameld:

1. desk research; en
2. een kwantitatieve online enquête; en
3. kwalitatieve telefonische interviews; en
4. kwalitatieve focusgroep-interviews.

1. Desk research:

Analyse van de wetgevings- en beleidscontext van familierelaties en opvoeding in Caribisch Nederland en op elk van de respectievelijke eilanden, alsook relevante wetenschappelijke literatuur over familie- en partnerrelaties, opvoeding en opvoedstijlen, huiselijk geweld en kindermishandeling, en over mensenrechten, met name gericht op vrouwen- en kinderrechten.

2. Kwantitatieve online enquête:

Deze enquête is uitgevoerd onder de volwassen bevolking op de eilanden, in de periode van 1 juni tot 1 oktober 2023. De enquête was beschikbaar in het Engels, Nederlands en Papiamentu. Via Facebook en op de radio werd er aandacht op gevestigd en ook zijn er op verschillende plaatsen op de eilanden (zoals plaatselijke supermarkten) folders met een QR-code uitgedeeld. De enquête bestond uit drie delen, zoals hieronder wordt beschreven.

• **Deel 1: Wat is jouw indruk van ouders/verzorgers in je omgeving op <eiland>?**

Je kunt op onderstaande vragen een antwoord geven op een schaal van 0 tot 10. 0 = helemaal niet gebruikelijk voor ouders op <eiland>; 10 = (heel) gebruikelijk voor (bijna) alle ouders op <eiland>.

- » Geldt voor ouders dat ze: liefde geven, leuke dingen doen, kwaliteitstijd doorbrengen, kinderen slaan (met blauwe plekken tot gevolg), schreeuwen/gillen,

genoeg geld hebben, geld besteden aan kinderen, beschermen tegen seksueel misbruik, luisteren naar gevoelens, betrekken bij beslissingen, ruzie maken in het bijzijn van, fysieke zorg bieden?

• **Deel 2: Zijn er verschillen tussen vaders/moeders in hoe ze jongens/ meisjes, jongere/oudere kinderen opvoeden?**

Zo ja: licht alstublieft toe.

• **Deel 3: Wat is jouw indruk van mannen en vrouwen in familie- en partnerrelaties in jouw omgeving op <eiland>?**

Je kunt op onderstaande vragen een antwoord geven op een schaal van 0 tot 10. 0 = helemaal niet gebruikelijk voor ouders op <eiland>; 10 = (heel) gebruikelijk voor (bijna) alle ouders op <eiland>.

- » Doen mannen/vrouwen het volgende met familie: kwaliteitstijd doorbrengen, raad geven, financieel bijspringen, serieus nemen, financieel misbruiken, schreeuwen/gillen, fysiek geweld tonen?
- » Doen mannen/vrouwen het volgende met hun partners: kwaliteitstijd doorbrengen, raad geven, financieel bijspringen, serieus nemen, financieel misbruiken, schreeuwen/gillen, fysiek geweld tonen?

• **Deel 4: Geef een rapportcijfer aan familierelaties, partnerrelaties en opvoeding op <eiland>.**

• **Deel 5: Achtergrondinformatie:**

Geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, inkomen, geboorteplaats, hoelang woonachtig op <eiland>, aantal mensen in huishouden.

3. Kwalitatieve telefonische interviews:

In de periode tussen 1 april en 1 september 2023 hebben Merel Griffith-Lendering, Judi Mesman, Elly Hellings, Erel Everits en Naphtaly Boerleider in het Nederlands, Engels of Papiamentu individuele telefonische interviews gehouden met volwassenen, jongeren van 16-19 jaar en professionals. Deelnemers werden geworven via plaatselijke stakeholders uit de klankbordgroepen op elk van de eilanden.

De interviews bestonden uit zes onderdelen:

- **Deel 1:** Wat vind je belangrijk aan opvoeding en familierelaties?
- **Deel 2:** Wat gaat er goed met betrekking tot opvoeding en familierelaties op <eiland>?
- **Deel 3:** Wat gaat er minder goed met betrekking tot opvoeding en familierelaties op <eiland>?
- **Deel 4:** Hoe zou jij huiselijk geweld definiëren? Hoe zou je kindermishandeling definiëren?
- **Deel 5:** Hebben gezinnen op <eiland> financiële problemen? Zo ja: waarom? En hoe is dit van invloed op familierelaties en opvoeding?
- **Deel 6:** Wat weet jij over hulpverlening op <eiland>? Zou jij de hulpverlening aanbevelen? Zou je er zelf gebruik van maken?

4. Kwalitatieve focusgroep-interviews:

In de periode tussen 1 augustus en 1 oktober 2023 hebben Merel Griffith-Lendering en Tamara Salsbach op elk van de eilanden in het Nederlands, Engels of Papiamentu focusgroep-interviews gehouden met volwassenen, jongeren van 16-19 jaar en professionals. Deelnemers werden geworven via plaatselijke stakeholders uit de klankbordgroepen op elk van de eilanden. De focusgroep-interviews bestonden uit vier onderdelen:

- **Deel 1:** Kinderen op <eiland> worden vaak alleen thuisgelaten als ouders werken. Wat zou een oplossing voor die situatie kunnen zijn?
- **Deel 2:** Familienetwerken zijn belangrijk, maar soms zijn er problemen met grenzen stellen. Hoe kun je verantwoordelijkheden duidelijk verdelen?
- **Deel 3:** Huiselijk geweld en kindermishandeling: wat is er nodig om deze zaken op <eiland> te voorkomen?
- **Deel 4:** Er is hulpverlening op <eiland>. Hoe kunnen we deze bekend, toegankelijk en betrouwbaar maken?

Het onderzoek is goedgekeurd door de Commissie Ethiek en Data van de faculteit Rechtsgeleerdheid van Universiteit Leiden, Nederland.

Steekproef en sterke punten van onderzoek

	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
Enquête	263	94	47
Interviews-Volwassenen	13	14	6
Interviews-Jongeren	4	5	4
Interviews-Professionals	10	10	9
Focusgroep-Volwassenen	6	7	3
Focusgroep-Jongeren	4	2	9
Focusgroep-Professionals	3	5	3
Totaal	303	137	81

Het onderzoek wist meer dan 500 inwoners van Caribisch Nederland te betrekken, waarbij op elk van de eilanden ongeveer 2-3% van de totale volwassen bevolking aan het onderzoek deelnam. Ter vergelijking: in Nederland zou een dergelijke responspercentage neerkomen op 300 à 500 duizend deelnemers.

Een ander sterk punt van het onderzoek is de toevoeging van verschillende groepen in Caribisch Nederland, zodat het in alle fasen van het project professionals,

volwassenen en jongeren (16+) betreft. Dat het onderzoek zich niet alleen op problemen richt, maar ook op sterke punten van het gezinsleven op de drie eilanden is eveneens een krachtig aspect van het onderzoek, omdat het daarmee de uitkomsten in een context plaatst en uitgangspunten biedt om verbeteringen voor te stellen die aansluiten op de plaatselijke context. Ook de specifieke aandacht voor gendervraagstukken was waardevol, zoals te zien is in de resultaten met betrekking tot de verschillen tussen de rollen van mannen en vrouwen binnen families die werden aangetroffen in veel van de domeinen die het onderzoek bestrijkt.

Beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek kent ook enkele beperkingen. Die hebben vooral te maken met de samenstelling van de steekproeven. Zoals in de afzonderlijke rapporten te zien is, waren de deelnemers overwegend vrouwen en verging het de deelnemers in sociaaleconomisch opzicht over het algemeen beter dan de algehele bevolking van de eilanden. De scherpe oververtegenwoordiging van vrouwen in elk van de projectfasen weerspiegelt wel het algemene beeld dat uit de online enquête en de interviews naar voren komt, namelijk dat vrouwen het leeuwendeel van de zorgverantwoordelijkheden binnen het gezin op zich nemen. Interessant is evenwel dat de mannen die aan de enquête deelnamen eveneens vonden dat vrouwen degenen zijn die de meeste verantwoordelijkheden binnen het gezin dragen.

De ondervertegenwoordiging van mensen met een meer achtergestelde sociaaleconomische achtergrond is een veelvoorkomend thema in dit type onderzoek. Bekend is dat het bijzonder moeilijk is om mensen uit deze groepen bij onderzoek te betrekken. De individuele en focusgroep-interviews compenseerden hier echter in zekere mate voor, aangezien het hierbij om meer sociaaleconomisch diverse steekproeven ging dan bij de enquête. Niettemin is het voor eventuele toekomstige onderzoeken – alsook voor plannen om beleid te ontwikkelen en uit te voeren – aan te raden om specifiek mannen en personen uit lagere inkomens- en opleidingsgroepen te betrekken, om er zeker van te zijn dat hun inbreng vertegenwoordigd is.

Hoewel de steekproefgrootte van de enquête op de drie eilanden een goed responspercentage inhoudt voor de bevolking van een relatief klein eiland, waren de aantallen op Saba en Sint Eustatius soms te gering voor statistische analyse. Dit gebrek aan statistische kracht betekende dat het niet mogelijk was om te toetsen of mannen en vrouwen verschillende antwoorden gaven. Dit was vooral relevant bij vragen met betrekking tot gender. Hoewel de algehele antwoordpatronen voor mannen en vrouwen hetzelfde waren, kon deze vergelijking niet statistisch worden getoetst.

Tot slot is het onderzoek niet specifiek ingegaan op seksueel misbruik. Dit vraagstuk verdient in toekomstig onderzoek echter wel aandacht.

Juridische en beleidscontext

Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn 'bijzondere gemeenten' van het land Nederland, dat zijn hoofdstad in Den Haag heeft. De drie eilanden maken deel uit van 'Caribisch Nederland' (Art. 132a van de Nederlandse Grondwet).

De Openbare Lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius besturen de eilanden en brengen verslag uit aan de Nederlandse regering in de hoofdstad. Sommige bestuurstaken worden uitgevoerd door de Rijksdienst Caribisch Nederland, zoals belastingheffing, ordehandhaving, immigratie, gezondheidszorg, onderwijs en sociale voorzieningen (zie bijvoorbeeld <https://bonairegov.com/bestuur-organisatie>). Als onderdeel van Caribisch Nederland vallen alle drie de eilanden onder de Nederlandse wet. Echter, sommige wetten zijn of worden aangepast aan de Caribische context (Van Rijn 2022, p. 518). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het Burgerlijk Wetboek BES en het Wetboek van Strafrecht BES. De Nederlandse grondwet bevat een 'differentiatieclausule' die differentiatie toestaat tussen het Europese deel en de Caribische delen van het land, als gevolg van belangrijke geografische, culturele en economische

verschillen (art. 132a lid 4 van de Nederlandse Grondwet). De praktische implicaties van deze clause zijn niet duidelijk, en in de literatuur wordt aangevoerd dat de clause niet in het voordeel werkt van Caribisch Nederland, bijvoorbeeld in de context van sociale voorzieningen en een adequate levensstandaard (Van Rijn 2022, p. 519-521; Oostindie & Veenendaal, 2022, p. 165).

Ten aanzien van huiselijk geweld en kindermishandeling is het Burgerlijk Wetboek BES op 1 januari 2022 geamendeerd, om een verbod op geweld tegen kinderen in de opvoeding op te nemen (art. 1:247, lid 2 BW BES). Tegen huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen wordt bescherming geboden onder artikel 313ff van het Wetboek van Strafrecht BES. Bovendien is er een beleidsbasis met betrekking tot familierelaties (incl. partnerrelaties), huiselijk geweld en kindermishandeling, die de internationale wettelijke vereisten erkent die voortvloeien uit het IVRK, het Verdrag van Istanbul en aanverwante internationale verdragen (bijvoorbeeld het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens). Plaatselijk beleid en lokale beroepspraktijken op Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn gebaseerd op binnenlandse wetgeving en op het Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk geweld en kindermishandeling voor Caribisch Nederland 2021-2024 ('Bestuursakkoord').

Het Bestuursakkoord stelt de volgende prioriteiten (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2022a):

- Preventie gericht op bewustwording en voorlichting rondom het thema huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Deskundigheidsbevordering van de betrokken professionals op de eilanden;
- Het versterken van hulpverlening en van samenwerking in de keten, waaronder de veilige opvang van slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling en de samenwerking tussen zorg-, politie- en justitiepartners om de cirkel van geweld voor slachtoffers en plegers te doorbreken;
- Een goed functionerende, laagdrempelige meldstructuur voor professionals en burgers voor het verkrijgen van advies over en voor het melden van (vermoedelijke) situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Een juridisch kader waarin bestaande wet- en regelgeving in Caribisch Nederland met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling waar nodig wordt aangevuld ter bevordering en ondersteuning van bovenstaande prioriteiten.

Zoals eerder aangegeven, is de IVRK van toepassing op Bonaire, Saba en Sint Eustatius en zal het Verdrag van Istanbul waarschijnlijk binnenkort voor Caribisch Nederland worden bekrachtigd (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2022a). De in het Bestuursakkoord gestelde prioriteiten vinden weerklank bij de meest recente conclusies en aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (VN-Kinderrechtencomité¹).

In reactie op het meest recente periodieke rapport van het Koninkrijk der Nederlanden over de implementatie van het IVRK, sprak het Kinderrechtencomité zijn zorgen uit over:

- De bestaande ongelijkheden tussen de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden en Caribisch Nederland met betrekking tot de toegang van kinderen tot gezondheidszorg en jeugdhulp, onderwijs, maatschappelijke hulp en ondersteuning bij kindermishandeling en verwaarlozing (Kinderrechtencomité 2022, par. 15 lid a);
- Het gebrek aan juridische maatregelen om kinderen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius te beschermen tegen mishandeling, huiselijk geweld en lijfstraffen gezien de 'hoge prevalentie van geweld tegen kinderen (...) in het betreffende land' (Kinderrechtencomité 2022, par. 21).

¹ Het VN-Kinderrechtencomité houdt periodiek toezicht op de uitvoering van het IVRK in het Koninkrijk der Nederlanden en alle overige staten die partij zijn (zie art. 43 IVRK).

Het Kinderrechtencomité beval de Nederlandse regering vervolgens aan:

- Om een infrastructuur voor kinderbescherming (juridische en administratieve aangelegenheden) op te zetten, teneinde de rechten en belangen van kinderen beter te beschermen (Kinderrechtencomité 2022, par. 22 lid b);
- Om te zorgen voor een 'wettelijk vastgelegd expliciet verbod op lijfstraffen in alternatieve zorginstellingen, dagopvang en scholen' in Caribisch Nederland (Kinderrechtencomité 2022, par. 22 lid g);

- Om 'bewustwordingscampagnes gericht op het bevorderen van positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeden en straffen' te verbeteren 'waarbij de negatieve gevolgen van lijfstraffen worden benadrukt (Kinderrechtencomité 2022, par. 22 lid g).

In reactie op de aanbevelingen van het Kinderrechtencomité heeft de Nederlandse regering bevestigd dat ze zich zal inzetten om positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeden in Caribisch Nederland te bevorderen. Meer in het bijzonder kondigde ze aanvullende wettelijke maatregelen, de bevordering van toegankelijke hulpverlening voor kinderen en de invoering van een beschermingscode aan, die deel uitmaken van de strategie om geweld tegen kinderen te voorkomen (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2022b, p. 15-16). Bovendien heeft UNICEF in samenwerking met de Openbare Lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, een nieuw beleidsplan ontwikkeld, 'Kinderen in hun kracht. Kinderrechten in Caribisch Nederland' (UNICEF 2022), om de eilanden in dit opzicht te steunen.

Dit programma loopt van 2023 tot 2025 en is gericht op:

- Positieve opvoeding;
- Sociale, emotionele veerkracht en vaardigheden voor jongeren;
- Participatie;
- Kinderbescherming: signaleren, melden en opvolgen;
- Kinderarmoede;
- 'Linking and learning'.

Waar staat het IVRK voor?

- De rechten en vrijheden van het kind moeten worden gerespecteerd, beschermd en nagekomen;
- Een kind wordt gedefinieerd als 'ieder mens jonger dan achttien jaar' (art. 1 IVRK);
- Ieder kind moet worden beschermd tegen discriminatie of uitsluiting (art. 2 IVRK);
- De belangen van het kind moeten de eerste overweging vormen bij alle maatregelen betreffende kinderen (art. 3 lid 1 IVRK);
- Het recht op leven, overleven en ontwikkeling van elk kind moet worden gewaarborgd (art. 6 IVRK);
- Een kind heeft het recht om te worden gehoord in alle zaken die het kind betreffen en de standpunten van het kind moeten serieus worden genomen, hetgeen gevolgen heeft voor de ontwikkeling van wetgeving en beleid en voor besluitvorming op individueel niveau (art. 12 IVRK).

Hoe staat het met het IVRK en familierelaties?

- Ieder kind dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip die geldt als essentieel voor de volledige en harmonische ontplooiing van het kind (preambule van het IVRK);
- De staat dient ouders te ondersteunen in hun rol van eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind (art. 18 lid 1 IVRK), onder meer door de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang (art. 18 lid 2 IVRK; zie ook art. 3 lid 3 IVRK), en van materiële

bijstand en ondersteunings- programma's, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting (art. 27 lid 3 IVRK);

- Ieder kind heeft het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van geweld en de staat dient daartoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied te nemen (art. 19 IVRK).

Waar staat het Verdrag van Istanbul voor?

- Officiële naam: Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.
- Het Verdrag van Istanbul heeft tot doel om geweld tegen vrouwen uit te bannen en om vrouwen te beschermen tegen alle vormen van geweld (art. 1 lid a).
- Het verwacht dat partijen 'de nodige wetgevende en andere maatregelen nemen ter bevordering en bescherming van het recht van eenieder, en van vrouwen in het bijzonder, om in zowel de publieke als de privésfeer gevrijwaard te worden van geweld' (art. 4 lid 1).

Meer in het bijzonder heeft het Verdrag van Istanbul tot doel om:

- Het voorkomen van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen te garanderen door:
 - Veranderingen in de 'sociale en culturele gedragspatronen van vrouwen en mannen te

stimuleren, teneinde vooroordelen, gewoonten, tradities en alle andere praktijken gebaseerd op het idee dat vrouwen inferieur zouden zijn, of op stereotype rollen van vrouwen en mannen uit te bannen' (art. 12 lid 1) en

- Wetgevende en andere maatregelen te nemen ter voorkoming van alle vormen van geweld (art. 12 lid 2).
 - Andere maatregelen zijn onder meer (art. 13-17):
 - Awareness raising;
 - Bewustwording;
 - Onderwijs;
 - Training van professionals;
 - Preventieve interventie- en behandelprogramma's;
 - Deelname door de private sector en de media.
- De bescherming van slachtoffers tegen verdere gewelddaden te waarborgen door middel van wetgeving en andere maatregelen, waaronder informatie, ondersteuning en gespecialiseerde diensten, individuele oplossingen, ondersteuning van minderjarige getuigen en slachtoffers van seksueel geweld (zie ook art. 56), rapportagemechanismen en beschermende maatregelen, zoals telefonische hulpverlening en opvangplaatsen (art. 18ff);
- Zorg voor adequaat en snel onderzoek en vervolging van alle vormen van geweld door middel van wetgeving en andere maatregelen (art. 49ff); en
- Zorg voor alomvattend en gecoördineerd beleid en dataverzameling (art. 7ff; Niemi et al. 2020, p. 8-9).

Resultaten en Aanbevelingen

De onderzoeksresultaten en aanbevelingen zijn onderverdeeld in zes specifieke terreinen van sterke punten en uitdagingen met betrekking tot families op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

- **Deel 1:** Globale beoordeling en de sterke kanten van het gezinsleven op de eilanden;
- **Deel 2:** De financiële context van het familieleven op de eilanden;
- **Deel 3:** Mishandeling binnen gezinnen op de eilanden;
- **Deel 4:** Genderongelijkheid op de eilanden;
- **Deel 5:** Veranderende tijden op de eilanden;
- **Deel 6:** Hulpverlening op de eilanden.

Delen 1 tot en met 5 hebben te maken met de inhoudelijk sterke punten en uitdagingen met betrekking tot families (waaronder partnerrelaties, ouder-kindrelaties, en relaties van volwassenen met de oudere generatie), terwijl deel 6 zich richt op de rol die de hulpverlening speelt bij het op- en aanpakken van de sterke punten en uitdagingen. Hoewel veel resultaten op alle drie de eilanden naar voren kwamen, omvatten de drie rapporten stemmen van plaatselijke deelnemers (in de vorm van citaten) en besteden ze aandacht aan plaatselijke omstandigheden die belangrijk zijn om te onderkennen. De afzonderlijke rapporten zijn bedoeld om recht te doen aan dergelijke lokale nuances, wat van belang is voor de plaatselijke betrokkenheid bij de uitvoering van de aanbevelingen. De huidige samenvatting omvat de aanbevelingen die van toepassing zijn op Bonaire, Saba en Sint Eustatius en merkt waar nodig verschillen tussen eilanden op.

Deel 1 – Globale beoordeling en de sterke kanten van het gezinsleven op de eilanden

Deelnemers aan de enquête is gevraagd om een 'rapportcijfer' te geven aan de kwaliteit van familierelaties, partnerrelaties en opvoeding. Grosso modo geven de deelnemers de kwaliteit van familierelaties, partnerrelaties en opvoeding op de eilanden gemiddeld een 6 min (net voldoende). Zeer weinig deelnemers waren (heel) negatief over de kwaliteit van familierelaties, partnerrelaties en opvoeding (een 4 of minder). Een flinke groep van ongeveer een op de drie deelnemers was (heel) positief over de kwaliteit van familierelaties, partnerrelaties en opvoeding (een 7 en hoger). De meeste deelnemers kozen een 5 of een 6 voor de drie verschillende domeinen van het gezinsleven. Dat wil zeggen dat de meesten van hen een mengeling zien van positieve en negatieve aspecten. Er waren geen significante verschillen in deze rapportcijfers tussen de drie eilanden, al moet worden opgemerkt dat de relatief kleine steekproeven op Saba en Sint Eustatius de statistische kracht van dergelijke vergelijkingen hinderden.

Sterke kanten van het gezinsleven

Gezinnen in Caribisch Nederland gelden als warm en liefdevol en kunnen terugvallen op een netwerk van naaste (uitgebreide) familie die voor elkaar zorgt in een context van een veilige kleine eilandgemeenschap. Ouders tonen hun kinderen liefde en bieden hun de nodige fysieke zorg. Toch zagen deelnemers ook uitdagingen in het gezinsleven op de eilanden.

Ze merken op dat vrouwen nauwer bij het gezinsleven en de opvoeding van kinderen betrokken zijn dan mannen, en dat ouders vaak niet genoeg tijd hebben om met hun gezin door te brengen en om een luisterend oor te bieden.

Tijdens het bezoek aan de eilanden merkte het onderzoeksteam dat professionals kritiek hadden op ouders omdat ze afwezig, slecht bereikbaar, niet betrokken of passief waren (d.w.z. afwachtten tot de regering of de school (financiële) hulp bood, in plaats van zich in staat te achten om uitdagingen zelf het hoofd te bieden), of zich zelfs onverantwoordelijk gedroegen. De onderzoekers spraken ook professionals die een ander beeld van ouders schetsten. Hoewel de context van een klein eiland ook gepaard gaat met uitdagingen, is de kracht van de eilandgemeenschap duidelijk iets om op voort te bouwen.

Aanbeveling 1:

Maak gebruik van de sterke en warme banden binnen families op de eilanden en de kracht van de eilandgemeenschappen om de in dit rapport benoemde uitdagingen voor het gezinsleven aan te pakken.

Het is belangrijk om te investeren in betrokken gemeenschappen als een manier om gemeenschappen, gemeenschapsleiders en -organisatie in staat te stellen een rol te spelen in het verbeteren van het gezinsleven en het beschermen van gezinsleden tegen huiselijk geweld en kindermishandeling (UNICEF 2020). Dit begint met het benadrukken dat kinderen, ouders, ouderen en andere gemeenschapsleden in wezen waarde hechten aan goede familierelaties en respect verdienen voor hun rol binnen families en de gemeenschap daaromheen.

Meer in het bijzonder wordt aanbevolen om:

1. Gemeenschappen te erkennen als stakeholders van betekenis bij beleidshervorming en zorg ervoor dat gemeenschapsleden hun rechten kennen en opeisen;
2. Participatie te waarborgen zonder uitsluiting of discriminatie, rekening houdend met machtsongelijkheid;
3. Beleid, programma's en projecten af te stemmen op de behoeften, waarden en cultuur van de gemeenschap, zij het binnen de kaders van nationale en internationale wetgeving en beleid;
4. Gemeenschappen te betrekken bij het toezicht op en de beoordeling van beleid, programma's en projecten die op hen van invloed zijn;
5. Ervoor te zorgen dat de plaatselijke gemeenschappen een leidende rol krijgen bij het ontwikkelen van beleid, programma's en projecten, waarbij de Nederlandse regering een ondersteunende rol speelt en lokale waarden en cultuur worden gerespecteerd.

Doelgroep: Openbaar Lichaam van elk eiland in nauwe samenwerking met stakeholders in de gemeenschap (bijvoorbeeld scholen).

Deel 2 – De financiële context van het familielevens op de eilanden

Veel families op de eilanden hebben het financieel zwaar. Al met al lijkt er voor hen een disbalans te zijn tussen de lonen en de kosten van het levensonderhoud. Hoewel het op elk van de eilanden heel gebruikelijk is om familieleden financieel te helpen, zijn er ook zorgen over mensen die financieel misbruik maken van familieleden. Het lijkt er dus op dat de financiële problemen op de eilanden zowel tot ondersteunende handelingen (helpen) kunnen leiden als tot misbruik (profiteren).

Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat financiële zorgen en armoede belangrijke voorspellende factoren zijn voor veel verschillende problemen binnen gezinnen, waaronder geweld in het algemeen en geweld tegen vrouwen in het bijzonder (Stephenson, 2021). Als het gaat om het opvoeden van kinderen, is er in de meeste gezinnen op elk van de eilanden niet altijd genoeg geld om kinderen te kunnen geven wat ze nodig hebben, waaronder gezonde voeding. Ook zijn er zorgen over budgetvaardigheden. Mensen geven het geld dat ze hebben niet altijd verstandig uit, wat doorwerkt in hun financiële ruimte om hun kinderen basisbehoeften te bieden. Eerdere onderzoeken naar en rapporten over Caribisch Nederland hebben ook gewezen op de impact van financiële zorgen en armoede op familierelaties (Nationale Ombudsman 2020), en meer in het bijzonder op de prevalentie van huiselijk geweld en/of

kindermishandeling (Kloosterboer, 2013; De Bruijn, Kriek & De Vaan, 2014; UNICEF, 2019; Kinderombudsman, 2021; Kinderrechtencomité 2022). Alle beleidsmaatregelen die bijdragen tot armoedebestrijding zullen de algehele kwaliteit van leven verhogen, wat op zijn beurt ten goede zal komen aan het algehele functioneren van gezinnen (Jones et al., 2017). Onvoorwaardelijke cashtransfers kunnen een goede uitwerking hebben op armoedebestrijding, ontwikkeling van gemeenschap, autonomie en waardigheid van gemeenschapsleden (Peterman, Yablonski & Daidone, 2017). De onlangs aangekondigde verhoging van het sociaal minimum in Caribisch Nederland zou een positieve impact kunnen hebben op de financiële situatie en het welzijn van gezinnen op de eilanden.

Aanbeveling 2:
Investeer in de financiële gezondheid van de eilanden, waaronder aandacht voor opleidings- en werkgelegenheidsmogelijkheden en bevordering van budgetvaardigheden.

Aanbevolen wordt om de impact van de recent aangekondigde verhoging van het sociaal minimum nauwgezet bij te houden. Bovendien zou het Openbare Lichaam van elk eiland waar nodig de invoering van aanvullende maatregelen moeten overwegen (bijvoorbeeld specifieke programma's voor cashtransfers) om gezinnen met aanhoudende financiële problemen hulp te bieden. Het is van belang om te blijven investeren in werkgelegenheid en passende lonen, ook gezien de disbalans tussen inkomen en kosten van levensonderhoud. Bovendien wordt aanbevolen om te investeren in trainingen voor plaatselijke inwoners, zodat zij in aanmerking komen voor werk op de eilanden. Gezien de geringe schaal van de eilanden zouden online internationale opties nuttig kunnen zijn. Meer in het algemeen zouden er op scholen en in gemeenschapscentra trainingen in budgetvaardigheden moeten worden aangeboden. Tot slot zou er vooral aandacht moeten worden besteed aan het vraagstuk van financieel misbruik van de oudere generatie binnen families; het vergroten van financiële zekerheid en financiële vaardigheden kunnen belangrijke eerste stappen zijn.

Doelgroep: Openbaar Lichaam van elk eiland in nauwe samenwerking met gemeenschapsgroepen en belangrijke stakeholders.

Deel 3 – Mishandeling binnen gezinnen op de eilanden

Juridische context

Dit onderdeel heeft betrekking op mishandeling in familierelaties (inclusief partnerrelaties), hetgeen relevant is om in overweging te nemen naast de sterke kanten van de gemeenschap en de precaire financiële context van het gezinsleven op elk eiland. Het Verdrag van Istanbul, het IVRK en de wetgeving in Caribisch Nederland verwerpen huiselijk geweld en geweld tegen kinderen. Dit wordt geschraagd door de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aanverwante normen van de Raad van Europa (zie preambule van het Verdrag van Istanbul; Niemi et al. 2020, pp. 4-5). In het internationale recht omvat *huiselijk geweld* 'alle vormen van fysiek, seksueel, psychologisch of economisch geweld dat plaatsvindt binnen het gezin of het huishouden of tussen voormalige of huidige echtgenoten of partners, ongeacht of de dader in dezelfde woning als het slachtoffer verblijft of heeft verbleven' (art. 3 lid b Verdrag van Istanbul). *Geweld tegen kinderen* omvat 'alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van sexueel misbruik' (art. 19 IVRK) en omvat ook blootstelling aan huiselijk geweld (VN-Kinderrechtencomité, 2011).

Deze internationale definities sluiten aan bij de relevante juridische definities in de Nederlandse wetgeving. Kindermishandeling is 'elke vorm van voor

een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel' (art. 1.1.1 lid 1 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015). Huiselijk geweld betreft 'lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring' (art. 1.1.1 lid 1) Wet maatschappelijke ondersteuning 2015), en de term 'huiselijke kring' omvat 'een familielid, een huisgenoot, de echtgenoot of voormalig echtgenoot of een mantelzorger' (Ibid.).

Volgens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport past het begrip 'huiselijk geweld' niet goed in de Caribische context, waar 'huiselijke kring' betrekking heeft op een veel grotere verscheidenheid aan gemeenschapsleden, naast directe familieleden (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2022a, p. 2). De recent aangenomen Algemene Maatregel van Bestuur biedt regels met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling in de context van Caribisch Nederland (*Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES*; Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2023). Deze AMvB zal naar verwachting op 1 juli 2024 van kracht worden, en wat huiselijk geweld

en kindermishandeling betreft, biedt het een ruimere definitie van huiselijke kring: 'de partner of voormalige partner, een familielid, een huisgenoot of een persoon die regelmatig de woning bezoekt'.

Dit onderzoek verwijst afwisselend naar geweld en mishandeling. Het hanteert ook de begrippen huiselijk geweld, geweld tegen kinderen of kindermishandeling. Waar niet wordt gespecificeerd, verwijzen deze begrippen naar alle vormen van geweld, zoals onder andere fysieke, emotionele en seksuele mishandeling of misbruik, verwaarlozing en het getuige zijn van geweld. In de interviews zijn deelnemers verzocht om 'mishandeling' te definiëren en erover na te denken, ook in het licht van de lokale, culturele context van de verschillende eilanden. Zowel in de enquête als in de interviews zijn deelnemers gevraagd naar hun beeld van mishandeling en geweld. Zij benoemden een breed scala aan vormen van mishandeling: tussen partners, tegen ouderen en tussen ouders en kinderen. Dit omvat ook vormen van emotioneel en fysiek geweld. In de interviews definieerden deelnemers huiselijk geweld en kindermishandeling over het algemeen volgens de internationale juridische normen, waarbij ze fysiek en emotioneel misbruik en verwaarlozing in hun beschrijving opnamen. Dit toont een algemeen bewustzijn van internationale definities, die zijn opgenomen in binnenlandse wetgeving en beleid, zelfs als de lokale werkelijkheid afwijkt.

Uitkomsten

Volgens dit onderzoek wordt huiselijk geweld in de vorm van verbale mishandeling op de eilanden als zeer gebruikelijk (lees: komt veel voor volgens deelnemers aan het onderzoek) beschouwd. Fysieke mishandeling lijkt veel minder gebruikelijk, maar is nog altijd zorgelijk, vooral in partnerrelaties. Kindermishandeling in de vorm van verbale mishandeling of slaan wordt als zeer gebruikelijk beschouwd. Kinderen slaan is een cultureel geaccepteerd onderdeel van reguliere disciplineren. Het patroon van een zeer strenge opvoeding waarin kinderen niet bijster veel ruimte krijgen om hun mening te geven, duidt op een overwegend autoritaire manier van opvoeding, in tegenstelling tot een meer gezaghebbende opvoedstijl die geweldloze communicatie prefereert met ruimte voor de stem van kinderen (Roopnarine & Jin, 2016). Deze uitkomst sluit aan bij onderzoek dat aantoont dat de autoritaire opvoeding en huiselijk geweld in de Cariben wijdverbreid zijn (Bissessar & Huggins, 2022; Fry et al., 2021).

Onderzoekers hebben opgemerkt dat de historische achtergrond van de wijdere omgeving enkele van de patronen kunnen verklaren (bijvoorbeeld Brereton, 2010). Deelnemers aan dit lieten wel degelijk merken dat ze zich bewust zijn van andere opvoedkundige normen in Nederland en elders, met betrekking tot internationale kinderrechten en wetgeving in Caribisch Nederland. Ze zijn over het algemeen ook in staat om huiselijk geweld en kindermishandeling in die termen te beschrijven. Op Bonaire is gesproken over de meest passende begrippen die kunnen worden gebruikt om te verwijzen naar problemen rond misbruik en mishandeling in Papiamentu (zie het rapport over Bonaire).

Er lijkt toenemende steun te zijn voor geweldloze alternatieven en betere ouder-kind- en gezinscommunicatie die kinderen meer ruimte biedt om hun mening te geven. Het wordt echter als een uitdaging gezien om deze ontwikkeling in de praktijk te brengen, omdat ze indruist tegen de traditionele en meer autoritaire Caribische opvoeding. Eerdere rapporten over huiselijk geweld en/of kindermishandeling hebben het belang van bewustwording onderstreept als onderdeel van een alomvattende strategie om geweld in familierelaties aan te pakken en te voorkomen (Kloosterboer, 2013; De Bruijn, Kriek & De Vaan, 2014; UNICEF, 2019).

Hoewel de enquête en interviews alcohol- en drugmisbruik niet expliciet noemden, kwam dit onderwerp, met name op Saba en Bonaire, tijdens de gesprekken met professionals en volwassenen ter sprake als een belangrijke factor in problematische communicatie binnen het gezin. Professionals en volwassenen opperden dat er meer aandacht moest komen voor bewustwording van de gevaren van alcohol en drugs voor zowel volwassenen als jongeren en dat het alcoholverbod voor jongeren consequenter moest worden gehandhaafd. Hoewel dit onderwerp in gesprekken met mensen op Sint Eustatius niet nadrukkelijk naar voren kwam, is het zeer goed mogelijk dat deze zorgen daar eveneens relevant zijn.

“Ouders willen alleen maar het beste voor hun kinderen, maar ze weten niet hoe ze dat kunnen bereiken. Ze hebben begeleiding nodig.”

(professional)

Aanbeveling 3:

Bevestig normen voor geweldloze opvoeding en gezinscommunicatie op de eilanden.

Op basis van de onderzoeksresultaten op alle drie de eilanden en van het relevante wettelijke kader en de literatuur, wordt aanbevolen om de norm te bevestigen dat alle vormen van geweld tegen vrouwen, kinderen en anderen in de huiselijke kring en in de gemeenschap daaromheen niet te rechtvaardigen zijn en voorkomen moeten worden.

Meer in het bijzonder wordt aanbevolen om:

- Deze norm uit te dragen in cultureel passende bewustwordingscampagnes op de eilanden in offline en online vorm;
- Deze norm te herhalen en te bevestigen in alle relevante beleidsvoering, protocollen, werkmethoden, trainingen en andere maatregelen om wetten en beleid uit te voeren;
- Rolmodellen en influencers uit de gemeenschap op elk van de drie eilanden uit te nodigen om de normbevestiging en de publiekscampagnes eromheen te ondersteunen;
- Te investeren in alomvattend onderwijs over kinderrechten, vrouwenrechten en aanverwante vraagstukken rondom menselijke waardigheid, (gender)gelijkheid en intergenerationele sociale rechtvaardigheid (basisscholen en voortgezet onderwijs);
- Lokale, professioneel gepresenteerde uitzendingen van ronde-tafel-gesprekken te organiseren met deelnemers uit verschillende leeftijdsgroepen, onder wie jongeren, om beter wederzijds begrip tussen generaties in het algemeen te creëren en constructieve gesprekken op te zetten over veranderende normen ten gunste van geweldloze opvoeding en familierelaties en het taboe op het bespreken van deze onderwerpen weg te nemen;

- Specifieke aandacht te besteden aan de ambivalentie met betrekking tot de overgang naar geweldloze vormen van opvoeding en gezinscommunicatie in het licht van de nog sterk aanwezige, meer traditioneel Caribische autoritaire opvoedstijl;
- Preventieve trainingsprogramma's te ontwikkelen om geweldloze opvoedings- en communicatienormen te voeden;
- Gebruik te maken van lessen die zijn geleerd van eerdere initiatieven die zijn genomen door de Openbare Lichamen, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN) en UNICEF om geweld tegen kinderen aan te pakken en uitgebreide gezinsondersteuning te bieden;
- UNICEF en andere stakeholders uit te nodigen om deze initiatieven te ondersteunen.

Doelgroep: Openbaar Lichaam van elk eiland, in nauwe samenwerking met gemeenschapsgroepen en belangrijke stakeholders, en met hulp van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en UNICEF.

Deel 4 – Genderongelijkheid op de eilanden

Uit de gesprekken die het onderzoeksteam tijdens het bezoek aan de eilanden voerde, werd duidelijk dat er zorgen bestaan over rolpatronen op de eilanden. Zowel in de enquête als in de interviews werd deelnemers gevraagd naar verschillen in betrokkenheid bij het gezin tussen mannen en vrouwen, en naar verschillen in hoe jongens en meisjes worden opgevoed. De deelnemers constateerden in het algemeen dat vrouwen het leeuwendeel van de zorgtaken in het gezin op zich nemen, zowel met betrekking tot familieleden in het algemeen als waar het gaat om kinderen. Bovendien brengen kinderen vaak niet veel tijd met hun vader door. Statistieken over de eilanden wijzen uit dat ongeveer een derde van de jongeren (leeftijd 0-25 jaar) opgroeit in een eenoudergezin (CBS, 2018/2021), waarbij die ouder volgens de inwoners meestal een moeder is.

Deze resultaten sluiten aan op uitkomsten uit andere onderzoeken in de Cariben. Diverse onderzoekers hebben aangetoond dat de huidige gendernormen en -rollen in de regio nauw verbonden zijn met de geschiedenis van de regio (bijvoorbeeld Blank, 2013). Het feit dat er duidelijke aanwijzingen zijn dat jongens en meisjes verschillend worden opgevoed doet vermoeden dat deze patronen van generatie op generatie worden doorgegeven, waarbij meisjes leren om verantwoordelijkheid te nemen voor het gezin en jongens worden aangemoedigd om vrij te zijn. Dit sluit aan op eerdere onderzoeksresultaten (Endendijk et al., 2018). Onderzoek maakt ook duidelijk

dat de genderrollen in de Caribische context al op jonge leeftijd worden aangeleerd en dat ouders een belangrijke rol spelen in hoe jongens en meisjes leren wat er in het gezinsleven wel en wat er niet van hen wordt verwacht (Roopnarine & Jin, 2016).

Onderzoeken laten verder zien dat vaders in de Cariben eerder een gezinsrol op zich zullen nemen als hun relatie en de sociaaleconomische omstandigheden stabiel zijn (Roopnarine, 2012), wat erop wijst dat er beleidsvorming rekening moet worden gehouden met omgevingsfactoren. Een bijbehorende zorg is dat het armoedepercentage vooral in eenoudergezinnen hoog is (Nationale Ombudsman, 2022), zodat de afwezigheid van vaders ook een indirecte negatieve invloed op kinderen heeft via de financiële worsteling van de moeders. Hoewel de deelnemers op dit gebied niet expliciet suggesties ter verbetering deden, uitten velen hun frustratie met de huidige gender-gerelateerde taakverdeling binnen gezinnen.

De bevordering van gendergelijkheid (in wetgeving en de praktijk) en de preventie van stereotiepe rollen voor vrouwen en mannen worden gezien als belangrijke elementen bij de preventie van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, onder wie meisjes (zie preambule en art. 12 Verdrag van Istanbul; VN-Kinderrechtencomité 2011, par. 72 lid b).

**“De rolpatronen
zijn heel sterk,
Je ziet vaders
vrijwel nooit thuis
helpen.”**

(professional)

Aanbeveling 4: **Bevorder gendergelijkheid.**

Het wordt aanbevolen om te investeren in bij de cultuur passende bewustwordingscampagnes over genderstereotypen en hoe die de gender-gerelateerde arbeidsverdeling binnen gezinnen handhaven die de last vooral bij vrouwen legt. In verband hiermee is het van belang om vooral vrouwen ondersteuning te bieden, gezien hun rol als primaire verzorger binnen het gezin, en om bevestiging en steun te bieden aan mannen die wel meer betrokken willen zijn, maar niet weten hoe. In het algemeen moeten mannen worden aangemoedigd om na te denken over hun rol als vader. Het rondetafelgesprek met vaders op Bonaire dat in 2022 werd uitgezonden en dat nog steeds te zien is op [YouTube](#) (*Tei p'abo - ròl di hende hòmber den un famia*) is een geweldig voorbeeld van hoe dat nadenken gestalte kan krijgen. Op Saba werd voorgesteld om lokale rolmodellen te gebruiken voor kinderen, iets wat specifiek kan worden toegepast op mannelijke rolmodellen voor meer betrokken vaderschap.

De Openbare Lichamen wordt verder aangeraden om te investeren in beleid dat gendergelijkheid bevordert, onder meer met betrekking tot ouderschapsverlof, voogdijsafspraken na een scheiding en het oppakken van ouderlijke verantwoordelijkheden, voortbouwend op de richtsnoeren in internationale wettelijke bepalingen die zijn vastgelegd in het Verdrag van Istanbul en aanverwante aanbevelingen van de Raad van Europa, en in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit kan het best in nauwe samenwerking met gemeenschapsgroepen en belangrijke stakeholders worden opgepakt, en waar relevant met de ondersteuning van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN).

Doelgroep: Openbaar Lichaam van elk eiland, in nauwe samenwerking met gemeenschapsgroepen en belangrijke stakeholders - waar relevant met hulp van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN).

Deel 5 – Veranderende tijden op de eilanden

Hoewel tijdens het onderzoek geen enquêtedata zijn verzameld over verschillen tussen generaties of veranderende tijden, kwamen deze onderwerpen regelmatig ter sprake in de interviews, en tijdens het bezoek van het onderzoeksteam aan de eilanden. Lokale professionals gaven vaak aan een generatiekloof te ervaren. Kinderen en adolescenten uit de huidige jongere generatie werden omschreven als lastig en ongehoorzaam, en van ouders werd verteld dat ze niet in staat waren om met die uitdagingen om te gaan. Bovendien was er een gevoel van nostalgie over vroeger, toen gezinnen hechter hadden geleken en kinderen meer onzorg hadden getoond. Op Bonaire hadden mensen bijvoorbeeld het gevoel dat het eiland vroeger veiliger was en dat de gemeenschap vroeger meer samenhang en solidariteit had getoond. Een ander thema dat tijdens deze gesprekken naar voren kwam, is het feit dat de cultuur op de eilanden ook verandert als gevolg van migratie. Op Saba werd gemeld dat veel plaatselijke inwoners van het eiland wegtrekken om elders te studeren en te werken, en dat er nieuwe mensen uit andere landen voor terugkomen, de laatste jaren vooral uit Latijns-Amerika en Europees Nederland. Dit lijkt ook op Sint Eustatius een thema te zijn. Op Bonaire werd toegenomen toerisme in dit opzicht als belangrijke invloed genoemd (zie ook Oostindie & Veenendaal 2022).

Het is duidelijk dat de generatiekloof en cultuurverandering zoals die op de eilanden worden gevoeld ten koste kunnen gaan van de sociale cohesie in de gemeenschap. Het is belangrijk om dit mee te nemen in de opzet en uitvoering van hulpverlening aan gezinnen en gemeenschapsleden. De generatiekloof komt ook terug in de uitkomst dat oudere generaties het gevoel hebben dat ze streng en duidelijk moeten zijn tegen jongeren die zich in hun ogen misdragen of geen respect tonen. Streng straffen wordt in dit verband vaak als essentieel element gezien, wat mogelijk niet bevorderlijk is voor de inclusieve en geweldloze communicatie binnen gezinnen en de gemeenschap die ook belangrijk wordt geacht.

Deze observaties verklaren ook de uitkomst dat jongeren zich niet serieus genomen voelen. Het is belangrijk om op te merken dat kinderen niet laten meebeslissen over zaken die belangrijk zijn voor hun leven strijdig is met hun recht om gehoord te worden (art. 12 VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind). De generatiekloof die zowel door de oudere als de jongere generatie wordt gevoeld zou ten koste kunnen gaan van de kracht van de eilandgemeenschap en haar gezinnen die hierboven onder de aandacht werd gebracht. Deze kloof zou ook ten koste kunnen gaan van pogingen om huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken.

De invloed van migratie en toerisme is ook een thema dat verband houdt met gevoelens van nostalgie over een tijd toen er minder invloeden van buiten waren en er sprake was van een sterkere gedeelde eilandcultuur. Bovendien bestaan er zorgen over de instabiliteit van de gemeenschap nu er zoveel mensen weggaan en aankomen. Anderzijds treedt er een vermenging van culturen op die andere groepen in een familieband samen kan brengen, maar ook voor spanningen kan zorgen als de cultuurkloof tussen de twee samenkomende families lastig te overbruggen is. Zo heerste tijdens het bezoek van het onderzoeksteam aan Saba het algemene gevoel dat men niet wist hoe men enkele van de meer recente migrantengroepen kon betrekken en bereiken.

Aanbeveling 5:

Geef verschillende generaties, ook kinderen, inspraak in alle gezinsgerelateerde beleidsbeslissingen en praktijken, en in lokale betrokkenheid.

Als onderdeel van de investering in lokale betrokkenheid (zie aanbeveling 1) is het van belang om gemeenschapsleden uit verschillende generaties tegelijk te betrekken en in hun kracht te zetten. Dit kan bereikt worden door middel van lokale (openbare) ronde-tafel-dialogen met deelnemers uit verschillende leeftijdsgroepen, onder wie jongeren, om beter begrip tussen de generaties te kweken over het leven op Bonaire (zie ook aanbeveling 3).

Bovendien zouden alle aanbevelingen moeten worden vertaald in concrete beleidsbeslissingen en praktijk, in nauwe samenwerking met verschillende generaties gemeenschapsleden, en vooral ook met jongeren, door hun kansen te geven om hun standpunten te uiten en daar waarde aan te hechten, in overeenstemming met artikel 12 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de VN. Leeftijd zou hierbij geen beperkende factor mogen zijn; jongere kinderen (bijvoorbeeld in de basisschoolleeftijd) zouden ook uitgenodigd moeten worden (VN-Kinderrechtencomité, 2009, par. 20; zie bijvoorbeeld Kinderombudsman, 2021).

Ook zou ervoor moeten gezorgd dat vertegenwoordigers van specifieke migrantengroepen in de verschillende samenlevingen bij bovengenoemde activiteiten worden betrokken.

Doelgroep: Openbaar Lichaam van elk eiland, in nauwe samenwerking met gemeenschapsgroepen en belangrijke stakeholders.

“Er zit een enorme generatiekloof tussen ons. Het is moeilijk om deze generatie te begrijpen, hoe ze denken.”

(volwassene)

Deel 6 – Hulpverlening op de eilanden

Bovenstaande rapportonderdelen hebben aangetoond dat het gezinsleven op de eilanden zowel sterke kanten als uitdagingen kent die zouden moeten worden aangepakt. Hulpverlening speelt in dit opzicht een zeer belangrijke rol. Hulpverlening is van essentieel belang voor de ondersteuning van gezinnen en worden gezien als onderdeel van de uitvoering van de verplichtingen onder het Verdrag inzake de Rechten van het Kind om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van kinderen te ondersteunen (zie art. 18 lid 2 en 27 lid 3 IVRK; zie ook art. 3 lid 3 IVRK). Hulpverlening is ook van belang voor de preventie van en bescherming tegen huiselijk geweld (art. 16 art. 16 Verdrag van Istanbul) en kindermishandeling (art. 19 IVRK). Om geweldloze alternatieven voor de opvoeding en betere communicatie tussen ouder en kind en binnen gezinnen effectief te bevorderen, waarbij kinderen ruimte krijgen om hun mening te geven, zouden hulpverleners ouders en andere familieleden concrete voorbeelden moeten geven om de groeiende steun voor geweldloze gezinsinteractie te voeden.

Elk van de eilanden heeft hulpverlening beschikbaar om gezinnen en gemeenschapsleden hulp, zorg, bijstand en bescherming te bieden. Deze vormen van hulpverlening worden over het algemeen zeer gewaardeerd. Er bestaan echter ook zorgen die aandacht behoeven.

Daarbij gaat het onder meer om:

- Gebrek aan bekendheid met hulpverlening: mensen weten niet waar ze hulp kunnen vinden;
- Gebrek aan vertrouwen in de bestaande hulpverlening;
- Gebrek aan beschikbare informatie in het Papiamentu (specifiek relevant voor Bonaire);
- De deelnemers op Saba en Sint Eustatius noemden het gebrek aan privacy bij gebruik van hulpverlening expliciet, maar de deelnemers op Bonaire noemden dit niet. Het houdt verband met de kleine eilandgemeenschap.
- Op Saba en Sint Eustatius werden nog twee andere zorgen geuit, het gebrek aan continuïteit in ondersteuning vanwege de hoge migratiecijfers en het gebrek aan gespecialiseerde hulpverlening als gevolg van de geringe schaal van de eilanden.

Eerder onderzoek en bestaande rapporten wezen op het belang van toegankelijke en anonieme hulpverlening voor zowel volwassenen als kinderen (Kloosterboer, 2013; De Bruijn, Kriek & De Vaan, 2014; UNICEF, 2019; Kinderombudsman, 2021; VN-Kinderrechtencomité, 2022; zie ook Zijlstra et al., 2021). Hetzelfde geldt voor specifieke groepen op de eilanden, zoals migrantengemeenschappen. De soms negatieve opvattingen onder professionals over ouders staat mogelijk de effectiviteit van de aan gezinnen, ouders en kinderen geleverde hulpverlening in de weg.

“Hier op het eiland zijn er veel organisaties die mensen zorg en hulp kunnen bieden, maar ze weten niet van het bestaan ervan af.”

(professional)

Aanbeveling 6:

Versterk hulpverlening aan jongeren en volwassenen.

Aanbevolen wordt om te blijven investeren in de versterking van hulpverlening aan jongeren en volwassenen. De volgende specifieke punten vereisen de aandacht van de Openbare Lichamen, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en andere stakeholders.

- De rol en het functioneren van hulpverlening zou duidelijk moeten worden bepaald in wetgeving en beleid. Het onlangs ontworpen regeringsbesluit (Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES) dat een wettelijke basis legt voor het *'Advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling'* en de verplichte *'beschermingscode huiselijk geweld en kindermishandeling'* kan hierin een belangrijke bijdrage leveren.
- Binnen de eilandgemeenschappen zou er intensieve en 'hands on' (mogelijk van deur tot deur), op de persoon toegesneden hulpverlening moeten worden ontwikkeld. De kleine omvang van de bevolking biedt kansen voor sterk geïndividualiseerde ondersteuning en zorg. Zo'n aanpak biedt ook duurzame baankansen op de eilanden voor maatschappelijk werkers en ggz-professionals, waar zowel jongeren als volwassenen baat bij hebben.
- Voor professionals in het sociale domein zouden trainingen moeten worden ontwikkeld met betrekking tot vertrouwelijke behandeling van gegevens, en de eilanden zouden moeten investeren in anonieme offshore hulpverlening aan zowel jongeren als volwassenen, waarbij hun privacy is gegarandeerd. *Guana Chat* lijkt zeer succesvol en is een goed voorbeeld. Dit zou een blauwdruk kunnen zijn voor vergelijkbare hulpverlening aan volwassenen.
- Alle gemeenschapsleden op de eilanden zouden op de hoogte moeten zijn van het bestaan van hulpverlening en moeten begrijpen hoe zij er op een effectieve en discrete manier gebruik van kunnen maken. De eerdere aanbeveling over het voeren van openheid over gezinsproblemen) zou het gebruik van passende hulpverlening hopelijk ook verhogen.
- Het is ook van belang om te investeren in duurzaamheid van de hulpverlening, bijvoorbeeld door middel van meer training en baankansen in het sociale domein, onder meer gezien de hoge migratiecijfers van professionals, met name op Saba en Sint Eustatius.

Ook is het van belang om:

- Te investeren in meer mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding voor jongeren om te voorkomen dat ze na schooltijd zonder toezicht op straat rondhangen, vooral omdat veel ouders meerdere baantjes hebben om de eindjes aan elkaar te knopen.
- Ervoor te zorgen dat hulpverlening werkt binnen een uitgebreid kader van gezinsondersteuning en samenwerkt waar dat toepasselijk en relevant is. En te investeren in opleiding en trainingen met betrekking tot de rol en verantwoordelijkheden van elke hulpverlener en andere belangrijke stakeholders (onder meer overheid, justitie, politie) en in het voorkomen dat mensen zich niet bekwaam voelen om te handelen.
- Ervoor te zorgen dat hulpverlening ouders en gezinnen concrete manieren biedt voor geweldloze opvoeding en voor betere communicatie tussen ouder en kind en binnen gezinnen, zodat kinderen meer ruimte krijgen om hun mening te geven, voortbouwend op eerdere initiatieven van de Openbaar Lichamen, verschillende ministeries en UNICEF.
- Te investeren in brede opleidingen voor professionals over kinderrechten, vrouwenrechten en aanverwante vraagstukken met betrekking tot menselijke waardigheid, (gender)gelijkheid en sociale rechtvaardigheid tussen generaties op de eilanden.
- Om vertegenwoordigers van verschillende generaties, ook jongeren en migrantengemeenschappen in de gemeenschap van elk eiland, uit te nodigen om input te geven voor het proces van continu leren en verbetering van de hulpverlening.
- Om gebruik te maken van de lessen die zijn geleerd van eerdere initiatieven die zijn genomen door de Openbaar Lichamen, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN) en UNICEF om uitgebreide gezinsondersteuning te bieden en om UNICEF en andere stakeholders uit te nodigen om deze initiatieven te steunen.

Target group: Public Entity of each island, in close collaboration with community groups and key stakeholders, and with the assistance of the Ministry of Health, Welfare and Sports (ZJCN), Ministry of the Interior and Kingdom Relations and UNICEF.

Overkoepelende overwegingen en aanbevelingen

Zoals eerder aangeven, vertonen de resultaten van het onderzoek op alle drie de eilanden grote overeenkomsten. Toch bevatten de drie afzonderlijke rapporten stemmen van plaatselijke deelnemers (in de vorm van citaten) en besteden ze aandacht aan lokale omstandigheden die belangrijk zijn om te onderkennen. Het is van cruciaal belang om recht te doen aan lokale nuances, ook voor de uitvoering van de aanbevelingen, iets wat niet lukt zonder plaatselijke steun.

Dit onderzoek sluit af met een aantal algemene aandachtspunten die relevant zijn voor alle drie de eilanden in Caribisch Nederland, plus met twee overkoepelende aanbevelingen. Gezien de grote overlap van de benoemde verbeterpunten in heel Caribisch Nederland, wordt de drie eilanden aangeraden om *best practices* te delen en samen nieuwe initiatieven te ontwikkelen om systematische veranderingen te versterken. De onlangs ontwikkelde strategie voor de Interlandelijke Taskforce Kinderrechten biedt mogelijkheden om kennis, ervaringen en goede praktijkvoorbeelden uit te wisselen om kinderen beter tegen alle vormen van geweld te helpen beschermen. In de toekomst zou een vergelijkbare strategie kunnen worden ontwikkeld met betrekking tot huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, binnen het domein

van het Verdrag van Istanbul. Bovendien moeten alle aanbevelingen worden geïntegreerd in de overkoepelende, uitgebreide strategie voor Caribisch Nederland ten aanzien van familierelaties, huiselijk geweld en kindermishandeling. Meer in het bijzonder biedt de vernieuwing van het Bestuursakkoord in 2024 in dit opzicht een kans.

Alle activiteiten die door de Openbare Lichamen, de ministeries en andere stakeholders worden ontplooid, moeten de richting volgen die is ingezet door het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, het Verdrag van Istanbul en aanverwante internationale standaarden. Bovendien zouden alle activiteiten – financieel en anderszins – moeten worden ondersteund door de Nederlandse regering op manieren die lokale behoeften en wensen onderkennen en respecteren, en ook rekening houden met de gevoeligheden tussen Caribisch Nederland en het Europese deel van Nederland. Zoals het onderzoeksteam tijdens het bezoek aan Saba te horen kreeg: “Bepaalde dingen die passen bij Europees Nederland passen hier gewoon niet en dan mislukken ze, wat niet goed is voor de plaatselijke motivatie.” Om efficiëntie te bevorderen, zou de praktische uitvoering van de aanbevelingen idealiter voortbouwen op bestaande structuren, plannen en beleidsmaatregelen, en zou ze formaliseren en in praktijk brengen wat er informeel al is of alleen op papier bestaat, om zo de lokale kracht te vergroten en te stimuleren.

“Bepaalde dingen die passen bij Europees Nederland **passen hier gewoon niet en dan mislukken ze, wat niet goed is voor de plaatselijke motivatie.”**

Het onderzoek sluit af met twee overkoepelende aanbevelingen.

Aanbeveling 7: **Periodieke verzameling van uitgesplitste data.**

Omdat dit onderzoek is bedoeld als een nulmeting, is het sterk aan te bevelen om dit onderzoek om de vijf jaar te herhalen. Bovendien wordt aangeraden om te beoordelen hoe deze periodieke dataverzameling kan worden gekoppeld aan bestaande of toekomstige dataverzameling en controle-instrumenten, waaronder de Jeugdmonitor Caribisch Nederland (CBS), de rapporten van de Nationale Ombudsman en de Kinderombudsman, UNICEF en de Interlandelijke Taskforce Kinderrechten. Verder wordt aangeraden om tussendoor kleinere en specifiekere metingen te doen die aansluiten op de behoeften van de eilanden, bijvoorbeeld met betrekking tot de impact van de onlangs aangekondigde verhoging van het sociaal minimum, of met betrekking tot seksueel misbruik.

Doelgroep: het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN) en andere relevante ministeries (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; Sociale Zaken; en Justitie en Veiligheid), in samenwerking met de Openbare Lichamen.

Aanbeveling 8: **Inwerkingtreding van het Verdrag van Istanbul voor Caribisch Nederland.**

Hoewel de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft aangegeven dat het vooralsnog te vroeg is om het Verdrag van Istanbul in Caribisch Nederland in werking te laten treden (Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2022a), duiden de resultaten van dit onderzoek erop dat er geen dwingende reden is om de inwerkingtreding van het Verdrag nog verder te vertragen. Er zijn duidelijk uitdagingen met betrekking tot de verplichtingen die uit het verdrag voortvloeien. Dat geldt echter ook voor andere mensenrechtenverdragen die al wel zijn bekrachtigd, zoals het IVRK. De Nederlandse regering en de Openbare Lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius pakken de problemen met betrekking tot huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen in de wetgeving, het beleid en de praktijk in Caribisch Nederland wel degelijk aan. Dit onderzoek constateerde dat er in Caribisch Nederland met betrekking tot familierelaties, huiselijk geweld en kindermishandeling een solide beleidsbasis bestaat die de uit het IVRK en het Verdrag van Istanbul voortvloeiende internationale juridische vereisten erkent. Het doel om een gestructureerd dataverzamelingsmechanisme te ontwikkelen, met dit huidige onderzoek als nulmeting, maakt deel uit van de regeringsstrategie om een

adequaat beschermingsstelsel met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling te bevorderen dat is gestoeld op internationale en binnenlandse wetgeving.

In dit licht wordt aangeraden om niet langer te wachten, maar om in de nabije toekomst een specifieke datum in te plannen voor de inwerkingtreding van het Verdrag van Istanbul en om door te gaan met de voorbereidingen van de uitvoering van het Verdrag. Bovendien wordt aanbevolen om te blijven investeren in de vereiste algemene uitvoeringsmaatregelen voor deze en andere relevante internationale rechtsinstrumenten. Na inwerkingtreding van het Verdrag van Istanbul voor Caribisch Nederland zouden de eilanden kunnen profiteren van de richtsnoeren die de infrastructuur van het Verdrag biedt en van expertgroepen als GREVIO. Verder zou het een duidelijke en onmiskenbare boodschap uitdragen, vergelijkbaar met artikel 19 van het IVRK, dat geweld tegen vrouwen, kinderen en ieder ander in de huiselijke kring en de gemeenschap daaromheen kan worden voorkomen en niet te rechtvaardigen is.

Doelgroep: het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN) en andere relevante ministeries van de Nederlandse regering.

Afsluitende opmerkingen

De bevordering van positieve familierelaties en de bescherming van alle familieleden tegen enige vorm van geweld is een bewonderenswaardig doel en een juridische verplichting voor elk eiland binnen Caribisch Nederland. Willen strategieën effect hebben, is echter een goed begrip van en oprechte belangstelling voor de lokale context van Bonaire, Saba en Sint Eustatius van essentieel belang. Daarom verdienen de eilanden van Caribisch Nederland alsook het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ZJCN) alle lof dat zij opdracht hebben gegeven tot dit onderzoek, dat zal bijdragen aan een wetenschappelijke kennispositie voor effectieve preventieve, ondersteunende en beschermende geweldsstrategieën die zijn gericht op families en hun familieleden. Het onderzoeksteam is onder de indruk van de betrokkenheid van de vele politici en regeringsfunctionarissen, alsmede de professionals en gemeenschapsleden (volwassenen en kinderen) op de eilanden die een bijdrage aan het onderzoek hebben geleverd. Deze betrokkenheid laat zien dat de ambitie om geweldloze familie- en gemeenschapsrelaties te bevorderen haalbaar is, als onderdeel van een gezamenlijke en intergenerationele inspanning, in overeenstemming met internationale wettelijke standaarden, om de rechten van vrouwen en kinderen, en mensenrechten in brede zin, te beschermen.

Bronnen

Bissessar, A. & Huggins, C. (2022).

Gender and Domestic Violence in the Caribbean. Palgrave MacMillan.

Blank, S. (2013).

An historical and contemporary overview of gendered Caribbean relations. *Journal of Arts and Humanities*, 2(4), 1-10.

Brereton, B. (2010).

The Historical Background to the Culture of Violence in Trinidad and Tobago. *Caribbean Review of Gender Studies*, no. 4 (February): 1-15.

Bruijn, J. de, Kriek, F. & Vaan, K. de (2014).

De aanpak van huiselijk geweld op de BES-eilanden. Amsterdam: Regioplan.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2018).

Caribisch Nederland; kinderen (<25 jaar) <https://jmopendata.cbs.nl/#/JM/nl/dataset/20257NED/table?ts=1706961540705>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2021).

Trends in the Caribbean Netherlands.

<https://longreads.cbs.nl/ticn2021/>

Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., & Mesman, J. (2018).

The gendered family process model: An integrative framework of gender in the family. *Archives of sexual behavior*, 47, 877-904.

Fry, D., Padilla, K., Germanio, A., Lu, M., Ivatury, S. & Vindrola, S. (2021).

Violence against children in Latin America and the Caribbean 2015-2021: A systematic review, UNICEF <https://www.unicef.org/lac/media/34481/file/Violence-against-children-full-report.pdf>

Jones, A., Jemmott, E.T., Da Breo, H., Buckmire, T., Tannis, D., Rose, L., Best, F., Joseph, D. and Moller, C. (2017).

Twenty-one lessons: preventing domestic violence in the Caribbean. Research Report. University of Huddersfield.

Kinderombudsman (2021).

Als je het ons vraagt. Kinderen op de BES-eilanden, The Hague.

Kloosterboer, K. (2013).

Kind op Saba. Kinderrechten in Caribisch Nederland. The Hague: UNICEF.

Nationale Ombudsman (2020).

Het maakt uit waar je wieg heeft gestaan, The Hague. <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/het-maakt-uit-waar-je-wieg-heeft-gestaan>

Nationale Ombudsman (2022).

Caribbean children pay the price. An investigation into poverty-related problems faced by single parents and their children in the Caribbean Netherlands (Report number 2022/068), The Hague. <https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/rapport/Caribbean%20children%20pay%20the%20price.pdf>

Niemi, J., Peroni, L. & Stoyanova (2020).

'Introduction: The Istanbul Convention as a Response to Violence against Women in Europe', in: Niemi, J., Peroni, L. & Stoyanova (eds.), *International Law and Violence Against Women. Europe and the Istanbul Convention*, Abingdon: Routledge.

Oostindie, G. & Veenendaal, W. (2022).

Ongemak. Zes Caribische eilanden en Nederland, Amsterdam: Prometheus.

Peterman, A., Yablonski J., & Daidone, S. (2017).

Myth-busting? How research is refuting common perceptions about unconditional cash transfers, UNICEF Innocenti Research Brief 2017-18 <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/MYTH-BUSTING%20NL.pdf>

Rijn, A. van (2022).

Artikel 132A Positie van het Caribisch deel van Nederland. in: Ellian, a. & Rijpkema, B. (eds.). Een nieuw commentaar op de Grondwet, Amsterdam: Boom, 511-523.

Roopnarine, J. L. (2012).

Fathers in Caribbean cultural communities. In *Fathers in cultural context* (pp. 225-249). Routledge.

Roopnarine, J. L., & Jin, B. (2016).

Family socialization practices and childhood development in Caribbean cultural communities. In J. L. Roopnarine & D. Chadee (Eds.), *Caribbean psychology: Indigenous contributions to a global discipline* (pp. 71-96). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14753-004>.

State Secretary for Health, Welfare and Sports (2022a).

Letter to Parliament, 25 February 2022, No. 3324112-1025034-ZJCN.

State Secretary for Health, Welfare and Sports (2022b).

Letter to Parliament, 7 July 2022, No. 3385677-1031372-J.

State Secretary for Health, Welfare and Sports (2023).

Letter to Parliament, 18 December 2023, No. 3732727-1057780-ZJCN.

Stephenson, J. H. (2021).

Domestic Violence in the Caribbean: Are Our Solutions Effective?. In Gender and Domestic Violence in the Caribbean (pp. 9-22). Cham: Springer International Publishing.

UN Committee on the Rights of the Child (2009).

General Comment No. 12, The right of the child to be heard, UN Doc. CRC/C/GC/12.

UN Committee on the Rights of the Child (2011).

General Comment No. 13. The right of the child to freedom from all forms of violence, UN Doc. CRC/C/GC/13.

UN Committee on the Rights of the Child (2022).

Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands, 9 March 2022, UN Doc. CRC/C/NLD/CO/5-6.

UNICEF (2019).

Situation Analysis of Children and Adolescents in the Caribbean Netherlands.

The Hague: UNICEF The Netherlands.

https://www.unicef.nl/files/Sitan_BES_2019_ENG_%20corr%2029juni20.pdf

UNICEF (2020).

Minimum Standards and Indicators for Community Engagement.

https://www.unicef.org/mena/media/8401/file/19218_MinimumQuality-Report_v07_RC_002.pdf.pdf

Zijlstra, E., Richard, T., Josias, H., Mellema, R., Os, C. van, & Harder, A. (2021).

Between Worlds. An explorative study into the care for Caribbean Dutch children who come to the European Netherlands for residential care. Rijksuniversiteit Groningen.

https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/201983846/Rapport_definitief_tussenwerelden.pdf

Fotocredits:

P. 12 UNICEF/Chizzilala

P. 3, 5, 8, 9, 25 Shutterstock

Zorg en Jeugd Caribisch Nederland
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

**Onderzoek door Universiteit Leiden, University of Curaçao
en UNICEF Nederland.**

**In opdracht van Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport, Directie ZJCN**

Ontwerp door: Deviate Design, Bonaire